

15 Soruda ABD'nin İran'a Yönelik Yaptırımlarına İlişkin
Sıkça Sorulan Sorular Rehberi

1- ABD'nin yaptırımları kabaca neyi hedefler?

ABD'nin İran'a Yönelik Ticari Yaptırımlarının hedefleri kabaca aşağıdaki gibidir.

- İran'ın petrol ve petrokimya satışını engelleyerek ülkenin dövize erişimini kısıtlamak,
- İran'ın başta silah sanayisindeki kritik maddelere erişimini kısıtlamaya çalışmak,
- İran'ın ülke içindeki üretimini sürdürülebilir olmaktan çıkarmak ve bu üretimin artmasını engellemek,
- Dünyadaki tüm finansal kuruluşların yaptırım kapsamı ürünlerde İran'la ticarete aracılık yapmasını engellemek,
- İran'da yabancıların yatırımını olabildiğince aza indirmek.

ABD'nin İran'dan döviz çıkışını artıracak nihai ürünler ile yaptırım kapsamı dışında kalan ve insani ticaret olarak bilinen gıda, ilaç, tıbbi cihaz ve hijyen ürünleri konusunda yaptırımlar konusundaki ticarete önemli oranda esneklik sağladığı görülmektedir. Bununla birlikte, firmanızın ABD yaptırımlarından etkilenip etkilenmeyeceği hususunda kapsamlı bir değerlendirme yapmanızda fayda bulunmaktadır.

2- ABD yaptırımları hangi sektörleri hedefler?

Birinci Faz: 6 Ağustos 2018'de Devreye Yeniden Giren Yaptırımlar

- ABD banknotlarının İran Hükümeti tarafından alınıp satılması,
- İran'ın altın ve diğer değerli metallerle ticaret yapması,
- Finansal ve ticari işlemlerde İran Riyali'nin kullanılması, İran toprakları dışında İran Riyalinin fon ve hesaplarda tutulması,
- İran devletinin dışarıdan borçlanması veya borçlanmasının kolaylaştırılmasına aracılık edilmesi,
- Doğrudan veya dolaylı olarak, İran grafiti, hammadde veya yarı mamul şeklinde alüminyum, çelik, kömür ile entegre sanayi çözümüne yönelik yazılımların arzı ve transferi,
- İran lüks mallarının ABD'ye ithalatı,
- İran'a yolcu uçağı satışları,
- İran otomotiv sektörüne yönelik yaptırımlar.

İkinci Faz: 5 Kasım 2018'de Devreye Alınan Yaptırımlar

Bu tarih sonrasında özetle KOEP sonrasında istisna tanınan tüm ikincil yaptırımlar yeniden uygulamaya geçirilmiş ve yaklaşık 700 kişi, banka ve kurum SDN listesine alınmıştır. 5 Kasım 2018 sonrasında;

- National Iranian Oil Company (NIOC), Naftiran Intertrade Company (NICO) ve National Iranian Tanker Company (NITC) başta olmak üzere, petrol, petrol ürünleri ve petrokimya ürünleri satın alınması,

- Liman işleticileri, enerji, gemi taşımacılığı ve gemi inşa sektörleri (ISIRL, South Shipping Line Iran ve iştirakleri dahil),
- Üçüncü ülke bankalarının İran Merkez Bankası ile etkileşime girmesi (İran Merkez Bankası'nın yurtdışında tuttuğu rezervlere erişimi dahil),
- İran Merkez Bankası ve diğer İranlı finansal kuruluşlara finansal mesajlaşma hizmeti sağlanması,
- Sigortalama hizmetleri, sigorta veya reasürans temin edilmesi (durum tespiti istisnası dahil),
- İran'ın enerji sektörüyle etkileşim, ABD tarafından İran'a yönelik yaptırımların ihlali kapsamında değerlendirilerek birincil ve ikincil yaptırımlar sözkonusu gerçek ve tüzel kişilere uygulanacaktır.

10 Ocak 2020 tarihli Başkanlık Kararnamesi ile özetle;

- Daha önceki sektörlerle ilave olarak İran'ın tekstil, madencilik, inşaat sektörleri ve imalat (sonrasında finans sektörü de eklenmiştir) faaliyetleri de yaptırımlar kapsamına alınmış,
- Bu sektörlerde faaliyet gösteren kişiler, bu sektörlerle ilgili kullanılan her türlü mal veya hizmeti İran'dan/İran'a satışına/tedarik edilmesine veya transfer işlemlerine bilerek dahil olanlar, bu kişilere her türlü finansal, maddi veya teknolojik mal veya hizmeti temin edenler, bu kişilerin sahipliğinde veya kontrolündeki veya doğrudan/dolaylı olarak bu kişiler için hareket eden kişilerin ABD'deki mal varlıklarına el konulmasını, bu kişilerin sahipliğindeki bir değer ABD'li kişilerin eline geçmesi halinde dondurulması talimatı verilmiş,
- Ayrıca, tüm bu kişilere bankacılık hizmeti sağlayan, aracılık yapan ABD dışındaki finansal kuruluşların ABD'de bulunan muhabir hesaplarına yönelik müeyyideler uygulanması kararlaştırılmış,
- Tarım ürünleri, gıda, ilaç ve tıbbi cihaz sektörleri yaptırımlardan istisna tutulmaya devam edilmiş ve ABD Hazine Bakanlığı'na, Dışişleri Bakanlığı ile danışarak İran'ın başka sektörlerini de yaptırımlara dahil etme imkanı verilmiştir.

3- Yaptırımlar belirtilen sektörlerdeki tüm işlemleri mi kapsıyor?

Yaptırımlar yukarıda belirtilen tüm sektörleri kapsıyor ama bazı durumlarda bu sektörlerin de istisnaları olabilir. Bu istisnalarla ilgili İran'daki yerleşik Müşavir ve Ataşeliklerimizle temasta kalınması gereklidir. Bununla birlikte kabaca denilebilir ki, İran'dan döviz çıkışına izin verir mahiyetteki riskli olmayan nihai ürünler için ABD yaptırımları açısından herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

Halihazırda yaptırımların dışında kalan sektörler, insani ticaret denilen gıda, ilaç, tıbbi cihaz, hijyen ve temizlik ürünleri sektörleridir. Burada da bazı istisnalar sözkonusudur. Örneğin gıda hammaddesi satılan İranlı firma, bu ürünü işleyip ihraç ediyor ve döviz elde ediyorsa işleminiz yaptırım kapsamına girebilir. Bu alanlarda yaptığımız işlemlerde de İranlı muhatabınızın SDN ve diğer listelerde olup olmadığı kontrol edilmelidir.

Diğer bazı alanlarda yaptırım olmasa bile yine sıkıntı ile karşılaşmanız olasıdır. Örneğin, İran'a satılan nihai ürün halindeki otomobil veya otobüs yaptırım kapsamında değildir. Bununla birlikte, bu ürünü İran ordusuna satarsanız yaptırım kapsamına alınabilirsiniz. Her durumda, İran'daki alıcının ve nihai kullanıcının kontrolünün yapılması gereklidir. Diğer bir örnek ise lastik üzerinden verilebilir. Örneğin lastik fabrikaya satılmaz, nihai tüketiciye satılırsa

serbesttir. Bu demek değildir ki, lastiği sattığınız kişi veya lastiğin son kullanıldığı alanı kontrol etmeniz gerekmez. Son kullanıcı ve alıcı mutlaka kontrol edilmelidir.

Yaptırımlara ilişkin farklı yorumların olduğu alanlar bulunabilmektedir. Örneğin ahşap elektrik direği tarım ürünü olarak addedilip yaptırıma tabi olmazken, metal elektrik direği yaptırıma tabi olmaktadır. Dolayısıyla bu yorum farklılıklarını ortadan kaldırmak için kurumsal firmaların yaptırım danışmanlık şirketlerinden hizmet aldığı veya kendi bünyelerinde yaptırımlara uyum ofisleri oluşturduğu görülmektedir. Yaptırımları uygulayan otorite ABD Hazine Bakanlığı olduğundan dolayı, Vaşington Ticaret Müşavirliği ile yaptırımlara ilişkin danışmanlık sağlayan firmalara ilişkin temasa geçilmesinde fayda bulunmaktadır.

4- İranlı firmaya yaptırımların uygulandığı alanda bir ürün veya hizmet satmak istiyorum. Bu yasal mı, değil mi?

İran'a ülkemizin taraf olduğu bir yaptırım yoktur. BM'nin ve AB'nin yapmak istediğiniz işle ilgili uyguladığı bir yaptırım bulunmamaktadır. Dolayısıyla İran'la iş yaparken yaptığınız işlem yasaldir. Bununla birlikte, yaptığınız işlem ABD yaptırımları açısından firmanız için riskler doğurabilir. Ürün veya hizmet yaptırım kapsamında olmasa bile, alıcının SDN Listesinde veya diğer listelerde olmaması ve nihai kullanıcı sorgulaması yükümlülüğü gönderici üzerindedir.

5- ABD yaptırımı ihlal ettiğimi anlasa bana ne yapabilir?

ABD'nin İran'a yönelik yaptırımlarının yapmak istediğiniz işi de kapsamaması nedeniyle firmanıza yönelik ABD tarafından uygulanabilecek olası yaptırımlar sözkonusu olmaktadır. ABD Yaptırımları iki türdür.

- a. Birincil Yaptırımlar:** ABD'li gerçek ve tüzel kişileri (yeşil kart sahipleri dahil), ABD'nin yurtdışında yatırımı olan şirketlerdeki çoğunluk hissesinin ABD'lilerde olduğu şirketleri bağlar. Yaptırımların ihlali halinde hapis cezasına kadar varan işlemler olabilir.
- b. İkincil Yaptırımlar:** TR gerçek ve tüzel kişileri de dahil olmak üzere diğer ülke vatandaşlarını bağlar. ABD'nin yaptırımları ihlal ettiğini belirlediği gerçek ve tüzel kişilere yönelik uygulanabilir. Eğer SWIFT sisteminde dolar kullanımı, şirketin ABD sistemlerini kullanarak (internet sitesinin domain ve hostingi bile olabilir) bu işlemleri yapması durumunda birincil yaptırımlara tabi kılınır. Bu da demektir ki, yaptırım ihlali nedeniyle ABD üzerinden geçen para transferlerinize el konulabilir veya işlemi yapmaktan ABD'li finansal kuruluşu imtina eder veya parayı göndericiye iade eder.

6- ABD Yaptırımları nasıl takip ediyor?

En önemli takip SWIFT üzerinden yapılmaktadır. Dolayısıyla hiçbir şekilde Dolar kullanılmaması gerekli. Bunun dışında farklı istihbari kaynaklar kullanarak da yaptırımları uygulayabiliyor. Ayrıca, üçüncü kişilerin ihbarı kaynaklı da yaptırım incelemesi yapılabiliyor.

7- Yaptırım işlemi nasıl belirleniyor?

ABD'nin İran'a yönelik yaptırımlarının ABD'li veya diğer ülke vatandaşları tarafından ihlalinin belirlenmesinde "belirgin işlem" kistası uygulanmaktadır. OFAC bir işlemin belirgin

işlem olup olmadığına karar verirken belge ve durumların tümünü dikkate almakta olup, aşağıdaki ölçütler doğrultusunda karar vermektedir.

- Boyut, sayı, işlemin sıklığı,
- Şekil, karmaşıklık, işlemin ticari amacı,
- Yönetim kademesinin işlemin tekrarı üzerindeki farkındalık düzeyi,
- İşlem ve bloke edilmiş kişi arasındaki bağ,
- İşlemlerin amacının yasaya uygunluğunun etkisi,
- İşlemlerin aldatici/yanıltıcı eylemleri içerip içermediği,
- ABD Hazine Bakanlığı'nın vaka bazında değerlendireceği diğer nedenler.

Bir vakanın belirgin olarak addedilip addedilemeyeceği, vakanın kendine has durumuna bağlı olmaktadır.

Burada unutulmaması gereken husus, 40 bin dolarlık tek bir işlemle de yaptırım uygulanabileceğidir. Bir firmanın yaptırıma tabi tutulması en iyi ihtimalle firmanın ve ortaklarının banka hesabı açamayacak, dolayısıyla ticari faaliyeti sürdüremeyecek duruma gelmesidir.

8- Bu hususlara rağmen İran'la ticaret sürdürülebilir mi?

İran'la ticareti sürdürmek imkansız değildir. Yaptırımlar ticareti durdurmaz, sadece riskini ve maliyetini artırır. Firmalarımızın yaptırımlara rağmen İran pazarında yer alabilme hususunda

- Ticarete konu ürünün yaptırımlar rejimi kapsamındaki konumu,
- İran'da ticaret yapılacak kişi ya da kurumların kim olduğu (SDN Listesine bilhassa dikkat edilmesi),
- ABD ile ilişkilerinin düzeyi,
- Firma sahiplerinin ABD vatandaşlığı (Green Card dahil),
- Firma sahiplerinin veya firmanın ABD'de varlıklarının olup olmadığı,
- ABD'li gerçek veya tüzel kişilerin firma ortakları arasında yer alıp almadığı,
- ABD'li finansal kuruluşlardan firmaya yönelik kredi akışının olup olmadığı,
- Firmanın SDN Listesine alınması durumunda bunun firma açısından ne gibi sorunlar doğurabileceği,
- Ticaretlerinde para transferinin nasıl olacağı, konularında kapsamlı bir değerlendirme yapması

uygun olacaktır.

9- Sarraflık kanalı ile TR'ye gelen ihracat bedelinin muhasebeleştirilmesinde sıkıntı olur mu?

Olmaz. Ülkemizde İran'a yapılacak ihracat gelirinin ülkeye getirilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Muhasebe kayıtlarında bu hususta herhangi bir sorunla karşılaşılmamaktadır. Ticaretin önemli bir kısmı sarraflık mekanizması kanalıyla olmaktadır. Sarraflık mekanizmasının bölgede yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir.

Öte yandan, ABD’li yaptırım otoritelerinin sarraflık mekanizmasının kullanılmaması için çok ciddi uyarıları bulunmaktadır. Bu uyarıların göz ardı edilmesi durumunda gerçek veya tüzel kişilere yönelik yaptırım ihtimali ortaya çıkmaktadır.

10- Banka kanalıyla bu parayı ülkemize getirebilir miyim?

Ülkemizdeki bankalar yaptırım uygulanan bir alanda para transferine aracılık etmez.

11- İkinci bir şirket kursam veya kurdursam, faturayı ona kessem, o şirket İran’a ihracat yapsa olur mu? Malı İran’a göndermeden başka bir ülkedeki firmaya göndersem, yaptırımlardan etkilenmez miyim?

ABD, ilk veya ara satıcının son kullanıcı kontrolünü (end user) hem TR’de hem İran’da yapmasını beklenmekte, İran’la iş yapan firmalardan basiretli bir tüccar gibi davranmasını istemekte, bilmiyordum mazeretine sığınmasını kabul etmemektedir. Malı başka bir ülkeye gönderip, oradaki aracı şirket vasıtasıyla İran’a geçişini sağlasanız bile ABD tarafından yaptırımlara ilişkin olarak nihai kullanıcı sorgulaması yapmış olmanız yine beklenir.

12- ABD yaptırımları kaç yıl geriye dönük olabiliyor?

ABD’nin yaptırımlara ilişkin işlemlerinde konu işlemin herhangi bir koğuşturma veya soruşturmaya tabi olmaması kaydıyla beş yıllık zaman aşımı bulunmaktadır. Bununla birlikte, yaptırımın konusuna göre zaman aşımı süreleri değişebilmektedir.

13- Specially Designed Nationals and Persons (SDN) Listesi Nedir?

ABD, İranlı bazı kişi, şirket ve kurumları SDN adı verilen listeye eklemekte ve bu kişilerle ticari işleme girişen üçüncü ülke vatandaşlarına da yaptırım uygulayabilmektedir. Firmaların işlem yaptığı muhataplarının da SDN listesinden kontrol etmesi önerilmektedir. SDN Listesinin haricinde de yasaklı kişi ve kurum listeleri bulunmaktadır.

14- İran’da mukim Ticaret Müşavirlik veya Ataşelikler SDN listesi kontrolü yapabilir mi?

Müşavirlik ve Ataşeliklerin böyle bir hizmeti bulunmamaktadır. Bu hizmet için kapsamlı yazılım hizmeti temin eden firmalar bulunmaktadır. Firmaların İran’la ticarete aracılık eden bankaların yaptırımlara uyum bölümleriyle temasa geçmesinde fayda olabilir.

15- Yukarıdaki sorulara ilişkin tüm bilgileri geniş bir şekilde nereden elde edebilirim?

Aşağıdaki bağlantıda ABD yaptırımları, ssektör raporları ve firma listelerine ilişkin tüm bilgiler bulunmaktadır. Takıldığınız hususlarda Müşavirlik ve Ataşeliklerimizle tahran@ticaret.gov.tr, urumiye@ticaret.gov.tr ve tebriz@urumiye.gov.tr üzerinden tekrar temasa geçebilirsiniz.

<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>